

**"Het schreeuwen
van die mensen hoor
ik vandaag nog"**

Lees het indrukwekkende verhaal van Frida Raisman op blz 8 en 9

In deze nieuwsbrief o.a.:

- Reisverslag oktober 2015
- Verhaal holocaustoverlevende
- Eerste reis naar Wit-Rusland

Reisverslag oktober 2015

"Wees niet bevreesd, want u zult niet beschaamd worden; word niet rood van schaamte, want u zult niet te schande worden. Ja, u zult de schande van uw jeugd vergeten, en niet meer denken aan de smaad van uw weduwschap." (Jesaja 54:4)

Overweldigend

Zo vatte Aize Tolsma, die voor het eerst mee ging naar Oekraïne, de reis in één woord samen: overweldigend. Dit betrof vooral de ontmoetingen met de mensen; de hartelijkheid, de gastvrijheid, de openheid van de harten en ook de leiding en zorg van onze God en Vader.

We bezochten maar liefst 26 Joodse gezinnen of personen. En aan het eind van de werkweek volgde toen

nog het hoogtepunt: het slotfeest van het Loofhuttenfeest, wat we samen met Zhyttia vierden.

We hadden een zeer voorspoedige reis bij prachtig nazomerweer van zo'n 22 á 23 graden en een vlotte grensovergang, die we nog bij daglicht overstaken. De eerste plaats die we, na 1720 kilometer rijden, in Oekraïne aandeden was Rivne. We werden opgehaald aan de rand van de stad door Genna, de directeur van Chesed, en Pasja, zijn christelijke vriend, die arts is. Hans en Aize overnachtten bij Pasja en Wim en Ria bij Genna.

Bij de maaltijd laat op de avond kregen we van Genna en zijn vrouw Alla al te horen, welke grote problemen de Oekraïners deze winter het hoofd moeten bieden: het gas is onbetaalbaar geworden. "Maar drie keer hebben we warm water gehad: op Onafhankelijkheidsdag, op 1 september toen de kinderen weer

Maaltijd met onze vrienden bij Pasha

Onze ervaren chauffeur Hans met Aize, die voor het eerst meeinging

naar school moesten, zodat ze gewassen en fris op school konden verschijnen en op 10 oktober krijgen we het weer; want er komen verkiezingen aan," zo sprak Genna wat cynisch.

Alle schuld aflossen

De volgende morgen brachten we dichtbij Genna's flat direct ons eerste bezoek. We waren blij Loeda en haar dochtertje te kunnen ontmoeten. Haar sponsor had beloofd haar te helpen een kleine schuld af te lossen, zodat zij Aliya kan maken. Loeda was heel blij ons te ontmoeten. Al genereerde ze zich een beetje voor de karig ingerichte flat. Alles in haar flatje getuigde van een 'sobere levensstijl'. "Zo leef ik, maar geluk is niet afhankelijk van rijkdom," wist ze ook al.

Ze vertelde vol blijdschap: "Het visum is klaar, ik kan zo vertrekken, maar ik wacht op mijn zus Lena." Ze vertrouwde ons toe, dat haar zus met twee kinderen juist die dag ook voor documenten naar de ambassade moest. Loeda zei: "Ik heb heel zuinig moeten doen, maar met jullie hulp kan ik nu alle schuld aflossen." We merkten dat Loeda nog erg onzeker was: "Ik weet nog niet naar welke stad ik ga. Ik wil wel naar Rishon L'Sion, maar dat is een hele dure stad." Eén keer is ze tien dagen in Israël geweest, drie jaar geleden op bezoek bij een nicht: "Ik verberg het niet, ik heb angst. Hier is alles bekend." Toen we haar de nieuwe kalender met Bijbelteksten en foto's uit Israël overhandigden was het heel opmerkelijk dat de tekst op de voorkant direct al toepasselijk was; "Niet bang zijn,..." Loeda vertelde dat ze gelovig geweest was en zelfs bij de voorganger in huis hielp. "Ik ben nu niet meer zo, maar ik zeg ook niet dat ik God kwijt ben."

We lazen een paar verzen uit Jeremia 33,

Loeda gaat Aliyah maken

die getuigen van Gods herstelplan.

Dat doe ik juist graag

Nadat we de busjes voor een deel uitgeladen hadden, gingen we opnieuw bij mensen op bezoek. Twee gezinnen uit het adoptieplan ontmoetten we gelijk al bij de ingang van Chesed. We konden Alexandra, de dochter van Natasja, heel blij maken met een prachtige teken- en verfset, inclusief een schetsboek en olieverf. "Dat is wat ik juist zo graag doe," bedankte ze ons stralend. Ook de moeder van Sasja kwamen we 'toevallig' tegen. Ze haalde direct een kaart uit Nederland uit haar tas. We gaven ook haar de kalender, de stroopwafels en een stuk Hollandse kaas. Ook Joera was bij Chesed en nodigde ons uit bij hen thuis voor een kort bezoek. Zijn dochter Tanja verwacht haar derde kindje. Ze vertelde dat ze afgelopen week in het ziekenhuis heeft moeten liggen. "Ons tweede kindje is via een 'keizersnee' gehaald, dus dan moet dit kindje ook zo gehaald worden."

Een hoopvolle toekomst

Joera heeft zelf 30 jaar in het leger gediend en is al lang met pensioen; "Hoewel we hier niet veel van de oorlog merken, zien we wel alles op het nieuws en maken we ons grote zorgen. Er worden hier heel veel jonge mannen weggehaald. Eén uit het dorp is ge-

“Met jullie hulp kan ik nu alle schuld aflossen...”

wond geraakt.”

Ook de hoge gasprijs werd ter sprake gebracht: *"De prijs is van één grivna naar 6,7 grivna per kubieke meter gegaan. Tenminste tot 300 m3 kost het 3,6 grivna en het verbruik boven 300 kubieke meter kost 6,7 grivna."* Dat betekent bij een normaal verbruik dat heel het pensioen nodig zal zijn om de gasprijs te betalen. Ook de houtprijs is omhoog gegaan.

We lazen ter bemoediging Jeremia 29:11-14 over Gods gedachten van vrede... *"om u een hoopvolle toekomst en hoop te geven."* Wij nodigden uit om God aan te roepen, omdat Hij belooft *"u zult tot Mij bidden en Ik zal naar u luisteren."* We gaven ook een volledige Bijbel.

Behalve het boek *"Waarom ik?"* lieten we andere cadeautjes en ook een kraamtas achter bij een dankbare Tanja.

Zonder benen naar Israël

Een nieuw adoptie persoon, Roman Steingold, geboren in 1948, bezochten we ook nog. Zijn zoon van 35 jaar is helaas verslaafd aan de drugs en in staat om zelfs de inboedel te verkopen om maar aan drugs te kunnen komen.

Roman droeg een bril met heel dikke glazen. Hij kan maar 15 % met één oog zien, het andere is helemaal blind. *"Mijn vrouw is acht jaar geleden overleden, maar gelukkig heb ik een broer, Misja, die goed voor me zorgt; ook krijg ik tien uur huishulp per week. Ik heb namelijk twee/drie jaar geleden een insult gehad, daarom kan ik slecht lopen."* Op onze vraag hoe zijn ouders de oorlog hebben overleefd antwoordde Roman: *"Mijn vader zat in het leger en mijn moeder was op tijd geëvacueerd. Ze zijn in de tachtiger jaren overleden."* Tot onze verbazing bleek Romans opa nog naar Israël te zijn geëmigreerd: *"Hij had geen benen en zat in een rolstoel. Hij is daar ook overleden."* Of Roman ooit nog naar Israël gaat? Zijn broer is er al een keer geweest. Wanneer hij zal gaan, gaat Roman

zeker mee, maar Misja's vrouw is Russin. We lazen hier ook Jeremia 29:11-14 en gaven naast het boek van Jacob Damkani ook het boekje 'Kom naar huis' in het Russisch.

Wie God liefheeft, kastijdt Hij

Het volgende bezoek was bij Lilja, de moeder van Igor. In mei bezochten we hen beiden ook. Igor is in het leger helemaal psychisch in de knoop geraakt. *"Het is begonnen in 1988, in het leger hebben zij zijn psyche verwoest met de ontgroening. Zijn situatie is nu stabiel dankzij de medicijnen. Elke dag geef ik hem een spuit en krijgt hij een tablet. Zijn enige hobby is roken, zijn redding is dat hij niet drinkt."*

Lilja is een moedige vrouw; *"Ik begrijp dat het niet anders kan. Als ik ga liggen is het voorbij. Ik ben zelf al tien jaar ziek,"* vertelde ze, maar ze vervolgde direct: *"Je krijgt kracht als het nodig is,"* en voegde daar nog aan toe: *"Wie God liefheeft, kastijdt Hij, toch?"* We gingen daar op in en lazen met haar psalm 72:12: *"Want Hij zal de arme redden die om hulp roept,..."* We baden voor haar en haar zoon. Toen we de tulpenbollen gaven, zei ze: *"Jullie hadden het beloofd, maar ik dacht die zullen jullie wel niet bij jullie hebben."* Gelukkig maar!

Nog nooit een kaart ontvangen

Malvina was de volgende 'nieuwe' adoptiepersoon die we bezochten. We hadden haar alleen nog maar op een foto gezien. Ze toonde direct een kaart die ze uit Nederland ontvangen had: *"Ik heb nog nooit een kaart ontvangen."* Malvina is nooit getrouwd geweest en ze heeft helemaal geen familie dan alleen ergens ver weg een achternicht. *"Van vaderskant is het hele gezin doodgeschoten in de oorlog. Zij woonden in Lutsj, waar de helft van de stad Joods was. Hij heeft het 'toevallig' overleefd, omdat hij op het moment van de razzia net aan de overkant van de rivier moest laden. Zijn eerste vrouw met twee kinderen zijn ook omgekomen. Mijn moeder was een Russin. Zij overleed toen ik acht jaar was."* Malvina had een goede baan als boekhoudster. Na dertig jaar werken werd ze ziek: *"Ik kreeg pijn aan mijn botten en vaten. Dag en*

nacht voelt het alsof ik zwaar gesport heb, zo'n pijn doet het."

Malvina bleek een grote liefde voor poezen te hebben ontwikkeld, dat zijn haar 'kinderen'. Malvina bood zomaar haar prachtige postzegelalbum aan om aan de sponsor te geven. We besloten het nog bij haar te laten totdat we uitgezocht hebben hoe zo'n authentiek album legaal de grens over kan.

We bezochten ook de invalide Aleksei en zijn vrouw Alla. Tegelijkertijd kwam Oleg, een Messiaanse voorganger, bij hen. Hij bracht namens Chesed aardappels en uien rond.

"Ik heb nooit eerder een kaart ontvangen."

Igor (de zoon van Lilja) samen met Wim

Familie Waldman

Nog een 'nieuwe' familie, die we bezochten was de familie Waldman; vader Dimitri (35), moeder Olga (35) en hun twee jongens; Vladimir (8) en Ivan (5). Tot voor kort, drie maanden geleden, woonden ze in een soort gemeenschaps-huis, samen in één kleine kamer, met een gemeenschappelijke toilet en douche op de gang. Met behulp van beide ouders konden Dimitri en Olga de huidige twee kamerflat kopen. Ze hebben alles zelf behangen en opgeknapt. Dimitri en Olga verwachten hun derde kindje. Hoewel beiden een baan hebben, is hun inkomen zo gering dat ze hulp nodig hebben. Meer dan de helft van het loon gaat op aan vaste lasten. De helft van één salaris,

1800 grivna, gaat al op aan de verwarmingskosten, 900 grivna.

Vader Moisevits Waldman overleefde de Holocaust, omdat plaatselijke inwoners hem lieten onderduiken. We hadden behalve de gebruikelijke cadeautjes en het boek de Schuilplaats voor de kinderen leuke cadeautjes en ook voor Olga een positiejas.

Familie Waldman

L'chaim, l'chaim

De dag was bijna ten einde. Daarom haastten we ons naar de synagoge waar een dienst was ter gelegenheid van Simchat Tora. De vrouwen hadden hun eigen plek achter de afscherming van gordijnen. Zij konden het lezen uit de Sidoer en de gereciteerde gebeden, die luidkeels werden beaamd met 'omen', alleen horen. De rabbijn deed wel zijn best de stemming erin te krijgen. Hij proostte bij de maaltijd verschillende malen met; *"Le'chaim, le'chaim, lechaim,"* terwijl hij weer een nieuw gevuld glas omhoog hief.

Gebedsverhoringen

We waren voor de rest van de avond te gast bij Pasja. Hij en zijn zoon Arsen hadden een barbecue voorbereid. We genoten in een prieeltje van de geroosterde kip, de salades en de typische druivensap en wijn. Pasja getuigde: *"Toen ik dit huis bouwde heb ik gebeden dat het gebruikt mag worden en gedeeld met mensen die Jezus Christus liefhebben."* Van de verhoring van dit gebed waren wij zelf getuige. Genna en Alla waren er ook bij. Genna getuigde dat hij dit jaar van JOINT geen geld had gekregen om met Rosh Hasjana iets te geven aan de mensen: *"Toen belde Pasja en zei: "Kunnen we vijf minuten ergens afspreken?"* Toen bleek dat hij zijn tienden wilde geven aan de Joodse gemeenschap. Zo konden wij toch feest vieren met elkaar."

Hans bedankte op zijn gehele eigen wijze met een toespraak en een stuk kaas voor de genoten gastvrijheid. Er is in een jaar tijd een diepe verbondenheid

We baden en lazen uit Psalm 91: "Wie in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten..."

gegroeid, wat alleen God maar kan geven.

Galina en Sasja

We lieten de volgende morgen Rovne achter ons en reden dwars door de Karpaten over een afstand van 450 kilometer naar de provincie Transkarpatië. Bijna op onze bestemming gingen we in Moekatsjevo langs bij Sasja en Galina, een echtpaar dat vluchtte uit Donetsk met achterlating van alles.

Bij Galina was de kanker weer teruggekomen en zij heeft verschillende kuren achter de rug. Als Roechama hebben we de kuren steeds betaald.

Sasja wist van degenen die al eerder geweest waren precies wat zij lekker vonden en dat kregen zij dan ook te eten, o.a. chocoladetaart. Sasja heeft ook een bijzonder gevoel voor humor, zodat we naast de serieuze gesprekken met elkaar ook veel gelachen hebben. Op het eind was het even zo goed ook weer heel serieus, toen Sasja op de Bijbel wees, die we de vorige keer hadden achtergelaten; *"Galina leest er elke dag uit"* Galina bevestigde dat en toonde ons de plaats waar ze aan het lezen was. We baden voor Galina, die de volgende dag zou horen of ze nog een chemokuur moest ondergaan. Sasja liep mee tot aan de auto's.

We bemoedigen Galina

Nog één document

In Uzgorod gingen we bij Mirosha, Vadiem en Gobica aan. We bespraken de situatie van de familie van Mirosha; de Revta's, die nu hun Joodse naam weer terug hebben: Rotman. Juist deze dag waren ze naar Kiev afgereisd en de volgende morgen werden ze al heel vroeg, om zeven uur bij de ambassade verwacht. Daar wordt in één dag besloten of de familie een voortdurende verblijfsvergunning krijgen in Israël. Aan het eind van de week hoorden we dat de familie uit Kiev naar huis was gekomen zonder de vergunning. Ze misten nog één origineel document; het geboortebewijs van de vader van Ivan Rotman, waarop dan moet staan dat hij Joods is.

Kleinkind leert opa praten

De volgende morgen vertrokken we direct naar Moekatsjevo. We wilden daar met Ira een paar bezoeken doen en daarna nog doorrijden naar Vinogradova. Met Ira gingen we eerst naar een nieuw adoptiegezin: Het echtpaar Sasja en Galja. Sasja

heeft vorig jaar een herseninfarct gehad. Tijdens een zware operatie hebben zij een gezwel weggehaald en ook een paar botten. Ira zei: *"Daarom heb ik jullie gevraagd te helpen. Het invalide pensioen is 949 grivna (amper € 40,--) Dat is voor de medicijnen al niet genoeg. Van Chesed mogen we niet meer geven dan 100 grivna in de drie maanden."* We ontmoetten het echtpaar. Sasja heeft nog moeite om te praten. Zijn vrouw sprak voor hem. Ze zijn 33 jaar getrouwd en hebben een ongetrouwde zoon, Joeri en een getrouwde dochter, Natasja en één kleinkind van drie jaar, Emilia. Galina zei: *"Elina leert opa weer praten. Ze zegt: 'Opa herhaal en dan zegt ze een woord of een zinnetje.'"* Tijdens het gesprek kwamen we er achter dat Sasja zelf ook al redelijk kan spreken. Hij vertelde, nog wel haperend en gebrekkig, dat hij in Moekatsjevo geboren was en dat hij ook twee jaar in Israël heeft gewerkt en gewoond. De laatste tijd was hij taxichauffeur. Zijn hobby is vissen, maar dat kan nu nog niet. Galina zei: *"Met Gods hulp en de medicijnen hopen we dat hij steeds vooruit gaat."* We voegden toe: *"God doet nog steeds wonderen."*

We boden toen aan om het echtpaar te gaan sponsoren. Galina: *"Voor ons zal dat erg helpen. We danken jullie er heel erg voor."* We baden voor Sasja en lasen Psalm 91: 1 en 2; *"Wie in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten, zal overnachten in de schaduw van de Almachtige. Ik zeg tegen de HEERE: Mijn toevlucht en mijn burcht, mijn God, op Wie ik vertrouw."*

De straf was op Hem

Bij Vera waren we langere tijd niet geweest. Ze lag de vorige keer in het ziekenhuis. Ira had ons bezoek niet aangekondigd: *"Anders slaapt Vera niet goed en zou de bloeddruk nog meer opgelopen zou zijn."* Wat was ze blij ons weer te zien.

Deze alleenstaande vrouw, zonder enige familie, stelt bezoek altijd heel erg op prijs. Ze kan niet meer lezen bijna; *"Mijn ogen worden steeds slechter."* Vera heeft diabetes, maar het spuiten en analyses maken doet ze allemaal thuis: *"Ik heb een buurvrouw die dat allemaal doet."* Vera heeft op haar hiel een wond en ook de bloeddruk is hoog; *"Ik slaap met een tablet"* Vera toonde zich heel dankbaar voor de hulp en aandacht van de sponsor: *"Zoals jullie ons helpen, God hoort het gebed."* Vera herinnerde zich opeens: *"Ik heb ook nog een kaart ontvangen."* Deze zocht ze op om hem ons te laten zien. We lasen Psalm 23 en een paar verzen uit Johannes 10 over de goede Herder Die Zijn leven gaf voor de schapen.

We bezochten daarna ook Natasja Felder. Met haar gaat het goed. Ze is nu niet meer zo aan huis gebonden nu haar zus Tamara overleden is. We gaven haar een boekje met getuigenissen.

Zoals God het geeft

Bij Faina gingen we ook nog even langs. Ze had zoals

“Als we vroegen naar het nummer op zijn arm, dan zei hij: ‘O, dat is niets.’”

wel vaker veel pijn. Ira ging met haar in discussie, omdat ze de medicijnen die de arts voorschrijft niet neemt. Volgens Faina helpt het allemaal niet en ze wil ook niet naar de dokter. Ira vertelde dat Faina moeilijk te overtuigen is. Wij gaven haar een pakketje met cadeautjes en een kalender en namen afscheid. Ze had teveel pijn om ons lang te kunnen ontvangen. Als laatste in Moekatsjevo bezochten we Loedmila Holberg. Deze eenzame vrouw heeft geen familie meer. Zij is nooit getrouwd geweest. Haar vader kwam in de oorlog om en haar moeder overleed in 1991. Loedmila vertelde hoe ze de vorige winter zwaar ziek was geweest; *“Twee maanden had ik een ernstige griep.”* Maar ze vervolgde direct met: *“Het is zoals God het geeft, ik hoop op God.”* Loedmila is een gelovige vrouw, die de dag begint en eindigt met gebed. Zij volgt een strak dagschema: *“Omdat er 's morgens maar een paar uur water is tot negen uur, zorg ik dat ik voor negen uur 's morgens klaar ben met ontbijten en vaatwassen. Daarna komt de hulp.”* Loedmila komt nooit buiten, omdat haar flat geen lift heeft. We bemoedigden haar en gaven ook de tas met cadeautjes.

O, dat is niets

Na gegeten te hebben in de ‘eetzaal’ waar ook oudere Joodse mensen vijf keer per week een warme maaltijd aangeboden krijgen, losten we wat spullen in het kantoor. Ira vertelde over haar vader, die tien jaar in een Fins concentratiekamp gezeten heeft: *“Er werd nooit over gepraat. Als wij vroegen naar het nummer op zijn arm, dan zei hij; ‘O, dat is niets.’”* Hij had een groot litteken op zijn voorhoofd: *“Hij zal wel erg geslagen zijn. Heel zijn leven wilde hij geen zotigheid eten, want dat herinnerde hem aan de bevroren aardappels die hij in het oorlog moest eten.”* Ira vertelde nog meer over haar familie, hoe zij geleden hebben en omgekomen zijn vóór en in de 2e WO. Ira vroeg ook nog of wij onze vrienden van Zhyttia wilden vragen om Jacob Fleisher in het ziekenhuis van Uzgorod te bezoeken. Hij was daarnaar toe gebracht vanuit Moekatsjevo, omdat hij een hartinfarct heeft gehad.

Eigen huis gebouwd

Hierna vertrokken we naar Vinogradova en waren heel blij daar Galina weer te ontmoeten. Zij is ons contactpersoon voor Chesed in Vinogradova en omgeving. Met haar gingen we langs de beide families Bindas; bij de ene familie brachten we een kinderwagen. Bij de andere zagen we hoe het hek vernieuwd was op

Het was goed om Vera weer te ontmoeten

kosten van Roechama. Het belangrijkste bezoek wat we deden was bij Katja Jatkovich. Deze moedige vrouw zorgt in haar eentje voor vier kinderen, waarvan er drie een verstandelijke beperking hebben. Haar moeder overleed in september 2013, die was zo'n geweldige steun voor haar.

Gelukkig ziet de toekomst er voor Katja nu beter uit. Haar ex-man Ivan is weer teruggekeerd naar zijn gezin. Ivan en Katja wonen weer samen in een huis, die Ivan zelf gebouwd heeft en waar hij nu een groot stuk aanbouwt. We bewonderden de ‘bouwkunst’ van Ivan: *“Zeven jaar geleden heb ik dit stuk grond gekocht en mijn eigen huis gebouwd.”* Toen wij hem vroegen waar hij dit geleerd had, zei hij: *“In Moskou, daar heb ik een paar jaar in de bouw gewerkt.”* We zagen ook dat Joeri, de enige ‘normale’ zoon, nog steeds een goede hulp voor zijn moeder is. Hij kan nu ook aan een goede band met zijn vader werken. We gaven hen ook de tas met cadeautjes en wensten hen een gezegende tijd samen toe. We brachten Galina naar huis en

Ivan en Katja met twee van hun kinderen

aanvaardden de terugreis naar Uzgorod. We reden het moeilijkste eerste stuk van de weg nog in de schemering.

Zoveel oma's

Donderdagmorgen bezochten we de Messiaanse Stichting Zhyttia. Nadya bracht ons eerst op de hoogte van de laatste ontwikkelingen: *"Afgelopen zondag hebben we een uitje gehad naar Wajewodino met bijna alle mensen. Zelfs de 90-jarige Tilde ging mee. We hebben liederen gezongen en gewandeld. En daarna samen gegeten. Andere gasten vroegen verbaasd: "Hoe komen jullie aan zoveel oma's?"*

Als jullie wisten...

We gingen met Nadya en Vanya op bezoek bij Maria Medvedeva. Het was erg gezellig. Maya zei: *"Als jullie wisten hoe blij ik ben dat jullie er weer zijn."* Daarna aten we nog bij Jelena Singer in de tuin. Haar broer woont al in Israël: *"Als mijn kinderen en kleinkinderen gaan, dan ga ik mee."* Jelena maakte zich wel zorgen over de financiën: *"Als ik mijn huis hier verkoop kan ik voor dat geld in Israël alleen maar een schuur kopen."* Jelena erkende ook wel dat het nu weleens de 'aangename tijd' kan zijn: *"In de S.U. tijd konden we helemaal nergens naar toe."* Nadya voegde toe: *"God zei tegen het noorden: "Geef!" en de muur is gevallen om dit mogelijk te maken!"* We lazen Psalm 95:1-7 en Ezechiël 34:11-16. De Heere zoekt als Herder van Zijn volk naar Zijn schapen en brengt hen terug naar het Beloofde land.

Zoals God het geeft

Ook Ina was heel blij met ons bezoek. Het was de eerste keer sinds zij 9 maart weduwe werd. Ze liet als eerste een foto van Anatoli zien. *"Deze foto staat ook op het graf."*

Ina heeft gelukkig 2 kinderen, 6 kleinkinderen en zelfs een achterkleinkind van drie maanden oud. De meesten van hen wonen echter heel ver weg; in Siberië. Ina deelde haar zorgen: *"Het gas is zo duur, we zoeken naar andere manieren voor verwarming. Ik denk erover om de houtkachel weer te gaan gebruiken."* Op onze vraag of ze zich zorgen maakt, zei ze: *"Het is zoals God het geeft, Ik hoop op God."* Omdat Ina last heeft van hoge bloeddruk en van pijn in haar knieën, bood Aize aan daar speciaal voor te bidden. We lazen Jesaja 54:1-7, beloften van heil en goedertierenheid voor Zijn volk en ook de belofte: *"Uw Maker is uw man... en uw Verlosser is de Heilige van Israël."*

Geen leven zonder water

We vertrokken hierna naar de gebroeders Fried. Eerst brachten we een bezoek bij Vasili en zijn vrouw Maria, zoon Sasja, schoondochter Svetlana, kleinzoon en kleindochtertje Angelina. Zij wonen vlakbij Moekatsjevo in een dorpje op een boerderijtje. Er

werd juist een nieuwe waterbron in gebruik genomen: *"We hadden een bron van 22 meter diep, maar deze viel opeens droog. Nu hebben we samen met de buren een dieper gat van 32 meter laten boren. Het was erg duur, maar zonder water kunnen wij niet leven."* Vasili heeft veel zorgen: *"De oogsten zijn mislukt door de droogte. De tomaten hebben we steeds water gegeven, die zijn goed, de rest is verdroogd. Ook de aardappeloogst is mislukt."* We zagen de aardappels in de schuur, ze waren erg klein en door wormen aangetast.

Ook vertelden ze dat Vasili drie weken geleden een bloeddruk van 70-50 had. De dokter kwam en constateerde een hartstilstand. We hebben met de familie gebeden. We waren ook blij dat we naast het mandje met cadeautjes ook nog kleding e.d. konden achterlaten.

Hij geeft wat we nodig hebben

Daarna hadden we een heel fijn bezoek bij Michael Fried, die aan de weg naar Moekatsjevo woont, ook op een boerderijtje. Hij en zijn vrouw kennen veel verdriet, drie jaar geleden is hun zoon in Moskou vermoord. Michael was zo opgeruimd. Door alle moeilijkheden gelouterd is het een man van geloof en liefde.

Misja en zijn vrouw Anna leken zo gelukkig samen, terwijl ze een paar jaar geleden nog gescheiden leefden, ieder in een aparte kamer. De moeilijkheden hebben hen ook dichter naar elkaar gebracht. Ook bij hen is de oogst grotendeels mislukt: *"Vandaag heb ik de druiven geplukt, we maken zelf wijn."* Op onze vraag hoeveel liter hij maakt, antwoordde Misja:

"Het gas is zo duur, we zoeken naar andere manieren van verwarming."

"400 liter, maar we verkopen ze niet, het is voor onszelf en als er bezoek komt is er ook altijd wijn op tafel." We kregen bij het weggaan ook allemaal een fles mee. Misja deelde ons nog hun verdere zorgen m.b.t. de hoge gas- en elektriciteitsprijzen: *"Tot vorig jaar was de gasprijs 1.78 Grivna, nu 7,20 Grivna per kubieke meter."* Maar Misja hoopt op God: *"Hij weet*

Lees het reisverslag verder op bladzijde 10.

Holocaustoverlevende Frida Raisman

Eén vierkante kilometer

Dinsdagmorgen gingen we met Frida naar het voormalige getto, waar ze haar verhaal vertelde. De stad Minsk is in de oorlog voor 95 procent verwoest en na de oorlog, met behulp van de Duitse krijgsgevangenen, weer helemaal opgebouwd. Maar veel van het getto is nog herkenbaar, zoals bijvoorbeeld het ravijn. *"In 1953 is hier een gedenkteken geplaatst, van Joods geld"*, zo vertelde Frida.

Het getto van Minsk was één vierkante kilometer in oppervlakte en daar leefden 100.000 Joodse mensen. Minsk was voor de oorlog voor meer dan de helft Joods, er woonden meer dan 60.000 Joden. Ook de Joden vanuit de omgeving en zelfs helemaal uit Duitsland werden het getto van Minsk ingedreven.

Speelgoed?

Frida, geboren in 1935, woonde in het getto met haar ouders en broers Mishka (1923) en Lazar (1926). Het leven in het getto was vreselijk. Er was geen voedsel, geen verwarming, geen sanitaire voorzieningen. Mensen stierven van de honger, de kou of ze werden doodgeschoten. Dagelijks kwam er een brigade om alle dode lichamen op te halen. *"Een extra kwelling*

was de broodfabriek –die er nu nog is- aan de rand van het getto. De mensen roken de lucht van vers brood, maar kregen niets te eten", zo vertelde Frida. Een journalist vroeg haar een keer: *"Wat voor speelgoed hadden jullie in het getto?"* Frida had verbaasd geantwoord: *"Speelgoed? Geen kind dacht aan speelgoed. We dachten heel de dag alleen maar: Hoe kunnen we aan iets te eten komen. En verder waren we altijd heel stil. Want elk moment kon er een pogrom komen. En ik wilde zo graag leven"*.

Een rivier van bloed

Bij een pogrom kwamen de – vaak dronken- Duitsers het getto binnen en kozen dan twee of drie straten uit, waar ze alle mensen uit de huizen sleurden. Deze mensen werden in rijen afgevoerd en doodgeschoten. De mensen in de andere straten verstopten zich en keken toe hoe alles gebeurde. *"De schreeuwen van die mensen hoor ik vandaag nog"*, zei Frida. Ook wees ze ons een straat aan, die wat afliep. *"Ik heb na een pogrom het bloed hier als een rivier naar beneden zien lopen"*, zo vertelde ze. Eens was er een vier dagen durende pogrom in het getto: *"Ik was altijd de eerste die naar de schuilplaats ging, wat wilde ik graag leven. Ik kan het gevoel niet beschrijven wat ik had, als ik hoorde dat ze het huis binnengingen. Op een keer keken we weer vanuit ons huis door de lage ramen op straathoogte, zo op het plein. Zij konden ons niet zien. Ik zag dat een soldaat een kind van een jaar of twee zo aan zijn been pakte en met zijn hoofd tegen de muur dood slingerde,"* vertelde Frida. Ze leek het met weinig emotie te vertellen, maar toen ze even later op een gebouw wees waar ze met haar familie met 20 mensen in een kamer heeft moeten wonen, zei ze: *"De bewoner heeft mij wel uitgenodigd nog eens binnen te kijken, maar ik kan dat gewoon niet."* *"Er zijn geen woorden om uit te druk-*

De straat van het getto waar Frida woonde

Frida vertelt haar verhaal

Frida toont poster van tour door Duitsland

ken hoe vreselijk de Duitsers ons hebben behandeld, beestachtig is nog te zacht uitgedrukt." Ook vertelde Frida; "Ik kan niet alleen wonen en alleen slapen; toen mijn man is overleden is mijn zoon bij mij komen wonen."

Naar de Partizanen

Frida's vader zat in het getto bij de ondergrondse. Soms bracht hij wapens mee. Op een keer kreeg hij te horen dat hij verraden was en kon nog net op tijd, met de wapens, het huis uit vluchten. De Duitsers kwamen binnen en vroegen aan Frida's moeder: "Waar is je man?" Ze zei dat ze het niet wist. Toen sloegen de Duisters haar zo hard, dat ze uiteindelijk

De synagoge aan de rand van het getto

zei: "Ik weet wel waar een knul woont met wie hij samenwerkt" De Duitsers namen haar mee in een auto, naar dat adres. Het lukte haar moeder toen om te ontsnappen! Frida had alles gezien, maar had zich verstopt achter een deur en toen de Duitsers niet keken, was ze weggevlucht naar buiten en had zich in een WC verstopt. Later heeft de ondergrondse haar opgehaald en naar een andere plek gebracht. Later kwam haar moeder ook weer terug, maar ze namen een andere naam aan en gingen op een andere plek in het getto wonen. Dit voorval is voor Frida vreselijk angstig geweest.

Water en een portie eten

Op een dag kwam er iemand naar moeder toe die zei: "Morgen breng ik je naar je man." Dat was op 9 april 1942. De volgende morgen nam moeder ook Frida mee en de knul bracht hen bij een ruïne. Met een trap, die gelijk weer werd weggehaald, kwamen ze boven er daar zat Frida's vader. "Morgen vertrek in naar de Partizanen" zei hij. "Maar laat je me dan met twee kinderen achter? Neem in ieder geval Lazar mee."

"Goed", zei vader, "morgen wordt hij opgehaald." En zo gebeurde het ook. Tot 1943 hoorden ze niets meer van vader en Lazar.

Iedereen in het getto wilde werken, want dan ging je in een groep, onder bewaking, het getto uit en dan kreeg je water en een portie eten. De mensen bewaarden dit eten en deelden dat in het getto met het gezin. Soms waren er mensen uit Wit-Rusland die stiekem wat eten aan de werkers gaven. En soms deden de Partizanen een aanval op de Duitse bewaking en konden Joodse mensen ontsnappen. Op een keer was er zo'n bevrijdingsactie van de Partizanen op de groep waar Mishka zich in bevond. Veel gevangenen vluchtten het bos in. Maar Mishka kwam terug in het getto. "Waarom ben je niet gevlucht?", vroeg moeder. "Hoe kan ik jullie in de steek laten?", antwoordde hij. Maar op een keer kwam hij niet terug van het werk. Pas veel later hoorden ze dat hij was doodgeschoten. Dit is nog steeds een groot verdriet voor Frida.

Mishki njet?

Op een keer, toen ze in de groep naar het werk ging, kwam er een Wit-Rus naast moeder lopen die zei: "Ik ben al lang naar je op zoek; ik kom van je zoon Lazar. Ik breng je naar hem toe." Mama zei: "Breng eerst mijn dochttertje." En zo werd afgesproken. Mama legde Frida uit, dat ze ging vluchten. Ze wachtten het goede moment af, geen Duitser, geen politie, en Frida moest onder het draad doorkruipen, daar wachtte een kar. "Ren daar naar toe", had moeder gezegd. Op de kar zat al een Joodse knul van 15 jaar, Misha Schneider en een Wit-Russische boer zette ook Frida op de kar. Frida werd naar Lazar gebracht: "Lazar, ik kom je zusje brengen", zei de boer. Toen Lazar Frida zag, schreeuwde hij: "Mishki njet?!" en hij begon zo vreselijk te huilen. Dit was voor Frida het allerergste moment.

Lazar, die bij de Partizanen zat, regelde wat met een boer en ongeveer een maand later kwam moeder ook bij hen. Twee maanden later werd het hele getto vernietigd!

Twee maanden na de bevrijding van Minsk keerde ook vader weer terug. Op wonderlijke wijze was het gezin weer herenigd, al bleef het grote verdriet om de dood van Mishka!

Frida is ervan overtuigd, dat God haar heeft gespaard om haar verhaal door te geven aan de volgende geslachten!

Naast het monument, vanuit de ravijn omhoog

elke stap, hij geeft wat we nodig hebben." Het was een heel fijn bezoek. We lazen uit psalm 78: 1,3,5-6 en 14-18. We namen afscheid, Misja zouden we op het Slotfeest opnieuw ontmoeten.

De gasprijs heeft mij gedood

Vrijdag bezochten we eerst Chesed en spraken met Joeri de onderdirecteur. Michaél Galin was naar Israël voor de bruiloft van zijn zoon.

Met Olga samen bezochten we Andrey Gross in het gemeenschapshuis. Hij kwam naar buiten en daar hebben we, op een bankje gezeten, met hem gesproken. Andrey had liever in zijn

"Toen ze onze achternaam hoorden, hebben ze ons eruit gegooid."

appartement gebleven: *"De gasprijs heeft mij 'gedood'. En bovendien heb ik problemen met mijn benen."* We begrijpen dat Andrey, die verstandelijk heel goed is, moeite heeft met zijn medebewoners, waarvan er niet één is waar hij echt mee kan praten. Later horen we dat Andrey hoge bloeddruk heeft en ook zeer moeilijk ter been is; drie keer heeft hij een insult gehad. Hij zal nooit terugkunnen, ook al zou hij geld genoeg hebben. Andrey's zoon en zijn eigen vrouw zijn beiden overleden en liggen in Uzgorod begraven. Andrey vertelde nog over zijn ouders en grootouders; zijn oma kwam om in het concentratiekamp. Zijn vader en moeder overleefden Auschwitz. We zagen dat Andrey veel van zijn vrouw gehouden heeft: *"Ik heb veel vergissingen begaan in mijn leven, maar mijn vrouw was een heel goede keus, wij waren vrienden. De burens konden zien dat wij veel van elkaar hielden."* We nemen afscheid na het overhandigen van het mandje en het boek van Jacob Damkani, *"Waarom ik?"*

Ik leef met God

Voor Loedmila hadden we een pakketje van de sponsor. Deze eenzame vrouw, die leeft in een heel klein kamertje in

Andrey Gross: 'De gasprijs heeft mij gedood'

een gemeenschapshuis en ook gezondheidsproblemen heeft, was opnieuw weer zo dankbaar. Haar dankbaarheid beschaamde ons. Ze roemde werkelijk overal over, over de thuishulp, de hulp van Chesed, onze hulp en de Nederlandse sponsor waarvan ze zei: *"Dat is een wonder."* Loedmila getuigde: *"Ik hoop alleen op God, Hij weet wat het beste is. Ik leef met God. Ik leef dankzij God. Hij is mijn redder, raadgever. Ik heb heel veel spijt dat ik God niet kende toen ik nog jong was. Niemand is in de familie tot God gekomen, alleen ik."*

We kwamen om deze vrouw te bemoedigen, maar zij bemoedigde vooral ons. Prijs de Heer.

Zij had heimwee

Bij de Joodse vrouw Fira waren we ook al meer dan een jaar niet geweest. In de tussentijd heeft zij twee infarcten gehad: *"Ik woon hier al vanaf 1993 samen met mijn zoon. We zijn hierheen gevlucht, want toen ze onze achternaam hoorden, hebben ze ons eruit gegooid. Ik ben de Azerbeidjaanse taal vergeten. En nu gaat mijn herinnering nog harder achteruit."* Haar zoon is getrouwd en Fira heeft ook een kleindochter van 19 jaar: *"Zij is via een programma naar Israël geweest. Maar zij had heimwee."* Op onze vraag of zij zelf naar Israël wilde gaan, antwoordde zij: *"Hier is het klimaat al moeilijk voor mij, daar is het nog veel heter. In de schaduw was er 48 graden gemeten."* We gaven Fira het boekje *"Twaalf Joden vinden de Messias"* en het boekje; *"Kom naar huis."* Wanneer Gods stem gehoord gaat worden, zullen ze gaan.

Drie kledingstukken over elkaar

Het laatste bezoek voor deze week zou bij een nieuw gezin zijn; Oma, dochter en kleindochter. Oma heeft last van nieren en kan moeilijk zien. Haar man overleed twaalf jaar geleden. De man van haar dochter overleed zeven jaar geleden door een embolie bij zijn hart: *"Igor was 42 jaar oud. Hij was als soldaat naar Afghanistan uitgezonden geweest en raakte gewond en kreeg trombose. Igor is maar even ziek geweest."* Er werden foto's getoond van Igor toen hij als soldaat in het leger was: *"Hij was altijd zo sportief."* Voor Eva, die nu 10 jaar is, was het heel zwaar zonder vader op te groeien. We zagen een heel lief en behulpzaam meisje. De drie vrouwen zijn hecht aan elkaar verbonden. Het is voor hen heel moeilijk om alle lasten te betalen. Moeder verdient zo'n €60,- per maand en het pensioen van oma is zelfs nog iets minder. Ze wonen

in een groot huis en de kamers hebben een hoog plafond. Helaas is er geen (hout)kachel meer huis, ze zijn afhankelijk voor de verwarming van het dure gas: "We dragen in de winter drie kledingstukken over elkaar," zo gaf oma aan. Het gezin is vanzelfsprekend heel blij met de aangeboden sponsoring, dat zal hun lasten verlichten.

We gaven nog wat cadeautjes en het boek 'De Schuilplaats' van Corrie Ten Boom.

Het slotfeest

We maakten ons klaar voor het feest, dat we zouden vieren in de zaal van Nehemia. De beide busjes

Loofhuttenfeest in 'Nehemia'

werden gebruikt als taxi's om de mensen vanuit het centrum in de stad op te halen. De zaal stroomde vol met wel 50 mensen. Verschillenden waren ook van buiten de stad gekomen. We vierden de sabbat, maar vooral ook het slotfeest van Loofhutten. De sabbat werd geopend met lofprijzen, het breken van het brood en het ronddelen van de wijn (druivensap) Er werd gezongen, gedanst en gesproken. Wim legde de betekenis van Loofhutten uit en bemoedigde hen met Gods beloften voor een hoopvolle toekomst, wanneer Jesjoea teruggekeerd zal zijn op aarde. Daarna kregen alle aanwezigen, zowel mannen als vrouwen een eigen mandje met tien cadeautjes, variërend van stroopwafels tot handdoek en van shampoo tot bloembollen.

Ontferming betonen

Het was echt een geweldige afsluiting van de week! Het was een voorrecht dit te mogen vieren met Joodse mensen en hen te mogen laten delen in zowel geestelijke als materiële zaken. We keken terug op een geslaagde reis, waarvoor wij de Heere alle eer willen geven. Hij leidde ons, gaf mooie ontmoetingen, goede gesprekken en boven alles ervoeren we het voorrecht Gods ontferming (roechama), die wij ontvangen hebben, te mogen uitdelen. Dit is ook de opdracht zoals Paulus dit verwoordde in Romeinen 11: 31b; "Opdat ook zij (de Joden) door de ontferming die u bewezen is, ontferming zouden verkrijgen."

Op www.roechama.nl kunt u al onze reisverslagen terugvinden.

Onze eerste reis naar Wit-Rusland

Op een bijzondere wijze is onze weg naar Wit-Rusland geleid. Op een gebiedsconferentie begin juni in Den Haag op initiatief van Jack van der Tang ontmoetten we, naast nog een aantal anderen uit de Baltische staten en Wit Rusland, ook de messiaanse voorganger Vladimir Hasin. We hadden direct een goed contact, ook vanwege zijn bediening tot verzoening van Christenen met Joden. Vladimir vertelde dat hij jaarlijks verschillende excursies organiseert voor zowel Joodse mensen als christenen naar voormalige concentratiekampen in Polen en Duitsland.

Toen hij hoorde over het boek 'Flee from Babylon', reageerde hij direct met: "Dit boek moet in het Russisch vertaald worden". En werkelijk, ruim een maand later was er al een hoofdstuk vertaald; hoofdstuk 5 'De vrouw dronken van het bloed', omdat dat gaat over de houding van de kerk naar het Joodse volk. Vladimir nodigde ons uit om naar Wit-Rusland te komen om rond dit thema een seminar te houden in verschillende kerken.

Wim kon extra vrij krijgen en toen ook de visa op tijd geregeld konden worden, was de weg geopend om naar Wit Rusland te gaan. We vertrokken donderdag 30 oktober 's morgens vroeg en overnachtten in Debe Wielki, net voorbij Warchau, bij onze vrienden Gustav en Maria. Zij bleken ook goede vrienden te zijn van Vladimir.

Eerste samenkomst en ontmoeting

Vrijdag 30 oktober, tegen de avond, kwamen we bij de flat van Vladimir en zijn vrouw Sveta en dochttertje Mirjam aan. Het was gewoon een wonder dat we het zo snel konden vinden. Minsk is een stad van twee miljoen inwoners met honderden hoge gebouwen en brede wegen. Eén keer vroeg Ria de weg, toen we net Minsk waren ingereden, en de straat bleek dichtbij. We reden er zo naar toe. We vierden sabbat met onze nieuwe vrienden en kregen onderdak in het flatje van een zuster van de gemeente, Maria, die zelf bij haar dochter ging slapen.

Op sabbatmiddag woonden we de samenkomst van de gemeente bij in het centrum van de stad. Het was een fijne dienst, waar

we ons erg 'thuis' voelden. Wim preekte over het Koninkrijk van God en wat daar aan vooraf gaat, als voorbereiding voor het seminar dat voor de gemeente op woensdagavond en vrijdagavond zou plaatsvinden. Na de dienst kreeg iedereen de brochure, het 5e hoofdstuk, mee.

Zaterdagavond gingen we met twintig mensen, die allemaal bijzondere taken in de gemeente hebben, bij een echtpaar op bezoek. Volodja, zanger en muzikant, en zijn vrouw Tamara hadden een

tafel met heerlijke gerechten bereid. We hadden fijn contact, aten heerlijk en hebben fijn gezongen met elkaar. Ook was het heel gezellig door de verschillende anekdotes die vooral door Vladimir en Boris, beiden rasechte Joden, verteld werden. We voelden zo de onderlinge liefde en betrokkenheid in de hele groep. Het werd een avond om niet te vergeten.

Samenkomst en seminar in Mozir

Zondagmorgen moesten we om zes uur al vertrekken (vier uur Nederlandse tijd). We zouden naar de stad Mozir reizen, op 250 kilometer van Minsk, om een samenkomst bij te wonen en een seminar te houden in een Evangelische gemeente. We haalden de vertaalster Olga op en ook Tanja uit Sotsji. Tanja was voor een paar maanden in Minsk en wist niet wanneer ze weer terug zou gaan naar Sotsji, waar ze ook deel uitmaakt van een Messiaanse gemeente. Later in de week gaf Tanja aan dat zij het idee heeft dat zij al terug moet gaan naar Sotsji. "Ik wil de brochure aan veel voorgangers gaan geven", motiveerde zij haar gedachte.

Kinderzegen in Mozir, rechts Alosja

De rit was prachtig. Het vroor een paar graden en de zon kwam op. In Mozir reden we rechtstreeks naar het gebouwtje van de gemeente, waar een goede vriend van Vladimir voorganger is. Zijn naam is Alosja. De samenkomst met zo'n 40 mensen, waaronder ook veel kinderen, was voor ons een complete verrassing. De inhoud van de liederen die gezongen werden en de overgave waarmee dit gebeurde, ook door de kinderen, was voor ons een warme douche; zo'n toewijding. Ook bleek er veel liefde voor het Joodse volk te zijn. Na het zingen en het zegenen van de kinderen, kreeg Wim het woord. Hij sprak vanuit het Woord over Gods plan met betrekking tot de toekomst: het verachten van de Joden bracht duisternis in de kerk, nu verenigt het Joodse volk juist de oprechte gelovigen. Vanuit Efeze 2 en Romeinen 11 liet hij de positie van de gelovigen uit de heidenen zien: "We delen in Gods Verbond met Israël. We hebben Rome achter ons gelaten en zijn op reis naar Jeruzalem." De preek was gelijk ook een voorbereiding op het seminar, dat om 16.00 plaats vond.

Zonder christendom geen holocaust

Tijdens het seminar legde Wim de kerkgeschiedenis bloot: de wortel van antisemitisme werd al gelegd in de tweede en derde eeuw: "De kerk heeft gefaald met betrekking tot hun opdracht om de Joden tot jaloersheid te verwekken. De kerkvaders waren vaak zelfs antisemieten." Wim bewees dat aan de hand van verschillende citaten uit de geschriften van de kerkvaders. Hij trok deze Jodenhaat door naar de Middeleeuwen, de kruistochten en de Holocaust. Hij citeerde ook zelfs Luther, die op het eind van zijn leven zulke gruwelijke antisemitische uitspraken heeft gedaan. De brochure van Luther waarin dit alles staat, 'De Joden en hun leugens', is zelfs door de Nazi's herdrukt en verspreid. "Zo was het mogelijk dat in het enige land in Europa dat voor de helft katholiek en voor de helft protestant was, de ergste Jodenuitroeiing van alle tijden plaats vond. Er is een uitspraak van

een Joodse schrijver die zegt: "Zonder christendom had er geen Holocaust plaatsgevonden," zo gaf Wim door.

Wim aarzelde ook niet te zeggen dat dit rechtvaardig bloed wat vergoten is ook gewroken zal worden, volgens Gods Woord. "Wij dienen ook een rechtvaardig God. Als het rechtvaardig bloed vanaf Abel tot aan Zacharia, gewroken is op Jeruzalem, zou Babylon, de valse kerk, dan ontkomen aan Gods rechtvaardig oordeel? Teksten in Openbaring 16, 17 en 18 geven het antwoord."

Toen er gelegenheid gegeven werd om vragen te stellen, werd daar goed gebruik van gemaakt. De gemeente stond erg open om te leren, wat Gods wil is. Er is honger naar de waarheid van Gods Woord. Die honger merkten we ook toen we 's avonds in het gezin van Sergei en zijn vrouw Valentina waren. Bij hen in huis waren kamers vrijgemaakt, zodat wij met z'n vijven konden overnachten. De vijf kinderen sliepen in de kamer op de bank en op een tweepersonsmatras. Vooral Valentina had een brandende vraag: "Wat moet er bij ons veranderen na jullie bezoek?" zo vroeg zij serieus. Wij antwoordden voorzichtig dat in de relatie met de Heere Hij Zelf duidelijkheid geeft, als wij steeds ook vragen naar Zijn wil en bereid zijn deze ook te doen. Sergei bevestigde dat er nog steeds een geest van antisemitisme heerst in de kerken, ook in Mozir: "We hebben een goede relatie met de burens, maar ze zeggen gewoon: "De Duitsers hadden er niet moet zijn, maar de Joden ook niet." Zo onderwijst zijn leraar hem, dus over dit onderwerp praten we maar niet meer." We hadden nog een fijne avond met elkaar.

Chesed Emanuel

De volgende morgen gingen we met z'n vijven samen met Olesja, de voorganger, op bezoek bij Chesed. We ontmoetten de directrice Irina en hoorden van haar over het werk van Chesed Emanuel in Mozir en 8 dorpen eromheen. Er zijn zeker wel 2000 Joden nog in Mozir en omgeving. Wel 82 mensen, die 'slachtoffer' zijn (d.w.z. voor of tijdens oorlog geboren), krijgen thuishulp van één van de 40 thuiswerksters.

Er is in Wit-Rusland ook crisis. Het land met zijn 10 miljoen inwoners is afhankelijk van Rusland, dat door de sancties in de problemen is geraakt. Er werkten

wel 1 miljoen Witrusen in Rusland; het merendeel van hen is nu werkloos geworden. Irina vertelde dat door de crisis steeds meer mensen hulp nodig hebben. Hulp, die zij niet kunnen geven omdat de hoofdsponsor JOINT alleen 'slachtoffers' van de oorlog en kinderen helpt. Ze zei: "Toen Alosja aanbod om te helpen, waren we daar heel erg blij mee." Alosja krijgt adressen waar hij dan zelf voedselproducten brengt. Alosja noemde nog een ander probleem: "Veel oude mensen eten slecht voedsel, terwijl we hier niet ver van Tjernobil wonen."

Getto van Mozir

Alosja leidde ons hierna nog wat rond in de stad, die zo prachtig op heuvels aan de rivier ligt. Al vanaf de 16e eeuw is het een Joodse shtetl geweest. Ze hebben veel te lijden gehad van de verschillende pogroms die hebben plaatsgevonden. In 1939 was 36 procent van de stad Joods, te weten 6700 inwoners. Toen de Duitsers in augustus 1941 Mozir veroverden, werden

de nog niet gevluchte Joden gedwongen in een getto te wonen, bestaande uit één straat. Meer dan 4500 Joden vonden de dood, vooral in de winter van 1941-42. Sommigen werden buiten de stad gebracht en doodgeschoten, anderen in de rivier geworpen. Alosja bracht ons naar het enige gedenkteken in de hele stad, dat herinnert aan wat er met de Joden is gebeurd in deze zuidelijke stad Mozir.

We eindigden ons bezoek in Mozir met een warm mid-dageten bij Alosja en reden de prachtige weg naar Minsk terug.

Getto van Minsk

Daar brachten we 's avonds een bezoek bij een heel bijzondere vrouw, Frida Raisman. Zij is overlevende van het getto in Minsk, wat nu bekend staat als het meest verschrikkelijke getto van alle getto's. We maakten kennis met Frida, een kleine, nog zeer kwieke vrouw, die helaas wat slechthorend is. Gelukkig kon ze Ria's stem, hoewel die niet hard is, goed verstaan. Frida had een maaltijd voor ons klaargemaakt. Toen we in haar kleine keukentje zaten te eten, zei ze: "Zo groot was onze kamer in het getto. We woonden er met drie gezinnen, 20 mensen, en elk gezin had één divan. Tegen elke muur stond een divan; we moesten om de beurt slapen."

Daarna gingen we in de kamer zitten en vertelde Frieda honderduit over haar missie: de wereld laten weten welke gruwelijke daden de Duitsers hebben aangericht in het getto. Ze liet ons ook allerlei boeken zien die ze geschreven had. Daar was ze pas in de negentiger jaren mee begonnen. Ze vertelde dat ze 's avonds laat en 's nachts aan die boeken schreef. Haar man ging de volgende morgen naar zijn werk en las toen wat ze opgeschreven had. Hij zei tegen haar: *"Ik wist alleen dat je in het getto hebt gezeten, maar ik heb nooit geweten wat je daar hebt meege maakt!"* Ze waren al tientallen jaren getrouwd en ze had haar man en kinderen nooit verteld over de verschrikkingen van het getto! *"Ik heb al acht boeken geschreven,"* vertelde Frida. Eén voor één liet zij ze ons zien en vertelde soms details of wees op foto's van haarzelf en haar familie. We kregen zelfs een boek mee, waarin Frida voorin iets voor ons schreef. Frida vertelde ook hoe ze de president persoonlijk ontmoet heeft en dat hij nog om 15 boeken gevraagd had.

De volgende dag haalden we Frida op en gingen we met haar naar de plek van het voormalige getto.

Al lopend door het getto vertelde Frida haar levensverhaal. Dit verhaal kunt u lezen op de middelste pagina's.

We waren blij met deze vrouw een poosje op te kunnen trekken. Frida had duidelijk ook een klik met Ria, want twee dagen later belde ze zelf nog een keer op of we 's avonds weer langs wilden komen. Toen Ria zei dat Wim ergens moest spreken, zei ze: *"Kom daarna, al wordt het één uur!"* Maar die avond werd het juist heel laat, jammer genoeg.

De Episcopaaalse kerk

Op woensdag hadden we een afspraak met de (hoofd) bisschop van de Episcopaaalse kerk; een kerk die wel 150 vestigingen heeft, klein en groot, met 12.000 leden in heel Wit Rusland. De bisschop ontving ons in de kerk waar hij ook een kantoor heeft. Vladimir heeft een goede relatie met hem: *"Ik ken hem al*

Spreekbeurt in de Episcopaaalse kerk

twintig jaar en hij is voor mij een pastor."

Wim kreeg toestemming om 30 minuten te spreken op de gebedssamenkomst van de gemeente op donderdagavond. Op die avond, die door zo'n 200 mensen werd bezocht, genoten we eerst van het zingen van prachtige Bijbelse Russische liederen. Wim kreeg de gelegenheid te spreken over het onderwerp: de schuld van de kerk t.o.v. de Joden. Je kon zien dat de meeste mensen nog nooit enig verband hadden gezien tussen de uitroeiing van de Joden tijdens de 2e W.O. en de antisemitische geest die door de kerk eeuwenlang gevoed en gesteund was. Dit bevestigde de voorganger/bisschop toen we samen met hem genoten van een heerlijke maaltijd, na de dienst, 's avonds om 10.00uur: *"De mensen weten niet meer dan dat de Nazi's de Joden hebben geprobeerd uit te roeien, het was daarom goed dat je deze boodschap hebt gebracht."* Wij waren zelf blij dat de meesten van de aanwezigen de brochure 'De vrouw dronken van het bloed' meenamen naar huis.

Vanavond wil ik Maria zijn

Woensdagavond was er in een appartement een seminar. In dit appartement is één kamer die ook als kantoor voor Vladimir is ingericht en die als gebedsruimte wordt gebruikt. De groep van zo'n 20 mensen paste er nauwelijks in. Deze avond ging Wim dieper in op de houding van de kerk t.o.v. de Joden. Met voorbeelden uit de kerkgeschiedenis, de ervaringen van de Messiaanse Jood Richard Wurmbrand én de Tweede Wereldoorlog maakte Wim duidelijk dat er een directe lijn is van de kerkvaders naar de Holocaust. En dat de antisemitische houding in veel kerken nog steeds tastbaar aanwezig is. Ook wat er in het boek Openbaring geschreven staat over 'de vrouw die dronken was van het bloed van de heiligen en van het bloed van de getuigen van Jezus' werd aan de broeders en zusters uitgelegd. Gods rechtvaardig oordeel wat hierover komen gaat, werd de mensen ook eerlijk voorgehouden. Er was veel honger om de waarheid te weten. De vrouw, van wie het appartement is, had gezegd: *"Ik ben altijd Martha, maar vanavond wil ik Maria zijn, ik wil dit onderwijs niet missen."*

“Zonder kerk, wordt dit een probleemwijk”

Hulp aan drie gezinnen

Er werden zo dus verschillende seminars gegeven in verschillende kerken en gemeenten. Daarnaast boden we als Stichting Roechama ook hulp aan. Ook in Minsk zijn Joodse gezinnen, die maar amper het hoofd boven water kunnen houden, door de crisis of ook om andere oorzaken. We boden sponsorhulp aan. Deze zal plaatsvinden via de Messiaanse gemeente 'Ster van Bethlehem'. Er waren direct al drie personen/gezinnen die we hulp konden aanbieden. We bezochten hen ook. Allereerst Nina. Deze alleenstaande vrouw heeft één arm die minder goed functioneert en korter is dan de anderen. Nina zei: "Dit heb ik al van kind af aan." Haar vader zat in het leger en zodoende zijn ze uiteindelijk in Minsk terecht gekomen: "Mijn ouders komen beiden uit Charkov, dat nu in Oekraïne ligt. Mijn moeder was Joods." Beide ouders zijn ruim tien jaar geleden overleden. Nina is nooit getrouwd geweest en heeft ook helemaal geen familie. Gelukkig bezoekt ze al meer dan tien jaar de samenkomst van de Messiaanse gemeente. We legden haar uit, hoe we haar willen helpen met een sponsor vanuit Nederland. En zoals we dat gewend zijn, gaven we haar gelijk ook een stuk kaas en het boek 'De Schuilplaats' en nog wat andere cadeautjes. Nina toonde zich heel dankbaar voor de aangeboden hulp.

Het tweede gezin dat we gaan helpen, woont in een wijk in Minsk, waar alleen gezinnen met veel kinderen wonen. Zij hebben een flat van de regering gekregen. Sveta, de vrouw van Vladimir, die ons contactpersoon gaat worden, sprak haar zorg uit: "Als er in deze wijk geen kerk komt, dan wordt het echt een probleemwijk." Gezinnen 'nemen' soms veel kinderen om een flat te kunnen krijgen.

De vrouw, ook Nina, die haar 6e kindje verwacht, was blij met de hulp die we haar en haar kinderen gaan geven. Sveta vertelde dat zij op de vraag wat zij het hardst nodig had, had geantwoord: "Geef alstublieft voedsel, dat is wat we het meest nodig hebben." In dit gezin is vaak niet voldoende voedsel voor alle kinderen.

Ook de moeder van Vladimir, Zinaida, die bedlegerig is geworden, gaan we steunen. Niet lang geleden is ze gevallen en daarbij brak ze haar schouderbeen. Het gips dat zij heeft gekregen is loodzwaar en de pijn is niet over. Ze zal opnieuw moeten worden geopereerd. Zinaida heeft haar twee zonen alleen moeten opvoeden. De vader van Vladimir heeft het gezin in de steek gelaten en is naar Israël vertrokken. Vladimir was

toen nog heel jong; "Ik heb het gevoeld als verwerping," zo zei hij, "ik heb geen jeugd gehad."

Ik neem niet zomaar wat aan

Op vrijdag hadden we nog een sightseeing door de stad en daarna haalden we met ons busje Jack van de Tang van het vliegveld. Hij zou een paar dagen komen om te spreken over Israël en de internationale conferentie die D.V. in 2017 zal plaatsvinden over de juridische rechten van Israël m.b.t. het land.

Het was bijzonder om elkaar zover van huis te ontmoeten.

Op sabbatavond hadden we nog een seminar in een kleine gemeente in een buitendorp van Minsk, in Sokol; veertig kilometer rijden vanaf onze flat. Het was een heel fijne avond. Jack vertelde alvast iets over het onderwerp waar hij over zou gaan spreken. Wim sprak weer over hetzelfde onderwerp. Een oudere vrouw getuigde in deze gemeente: "De hele week heb ik het boekje 'de vrouw dronken van het bloed' bij me en steeds lees ik eruit. Al heel lang wilde ik weten wie toch deze vrouw is, nu weet ik het. En ik neem niet zomaar wat aan." Het was een mooie bevestiging.

We hadden een gezamenlijke maaltijd en er was nog gelegenheid om vragen te beantwoorden.

Daarna werden we nog uitgenodigd om bij Tolik en zijn vrouw een kopje thee te komen drinken, hoewel het al elf uur was. Daar kwam een uurtje later nog bezoek; Andrei uit Leningrad had juist deze dag besloten met de auto Bijbels naar Minsk te brengen. Vladimir wilde dat we 'even' op hem wachtten. Andrei kreeg gelijk van Vladimir een stapel brochures mee om uit te delen in St. Petersburg. Hoewel we laat naar huis gingen, had hij de volgende dag, toen we hem in de dienst zagen, de brochure al helemaal doorgelezen.

Na diverse kopjes thee vertrokken we naar onze flat. Op weg naar huis werden we nog staande gehouden door de politie. Uiteindelijk stapten we half twee 's nachts ons flatje binnen.

De Heere heel dankbaar

Sabbatmiddag woonden we het eerste gedeelte van de samenkomst nog bij, waar we uitgezegend werden. We hadden een voorspoedige terugreis en grensovergang.

Zeer voldaan en de Heere heel dankbaar kwamen we ruim een dag later in Nederland aan. Er zijn nieuwe wegen geopend, nieuwe vrienden gemaakt en nieuwe hulp kan worden geboden.

Alle dank komt toe aan onze God en Vader, Die in Jesjoea zo omziet naar Zijn volk en die alles toestuurt naar de Wederkomst van Zijn Zoon.

Zinaida wordt opgenomen in het adoptieplan

*"Want het betonen van deze dienst vult niet alleen de tekorten van de heiligen aan, maar is ook een overvloedige bron van vele dankzeggingen aan God."
(2 Korinthe 9:12)*

Steun onze projecten

Stichting Roechama

Voedselpakketten

Zowel in Wit Rusland als in Oekraïne verspreiden we voedselpakketten onder de armste gezinnen. Al voor 15 euro maakt u een gezin blij met een voedselpakket. Wilt u één of meer pakketten voor uw rekening nemen?

Vermeld bij uw gift: voedselpakketten

Bijbels

We delen steeds Bijbels uit aan de Joodse gezinnen. Eén bijbel kost 8 euro. Wilt u meehelpen met het verspreiden van deze bijbels?

Vermeld dan: bijbels

Chemotherapie

Zowel Galina als Maria hebben chemokuren nodig. Stichting Roechama betaalt deze kuren al maandenlang voor hen, zodat ze geen hypotheek daarvoor hoeven nemen. Behalve financiën is ook gebed voor hen heel belangrijk!

Wilt u financieel bijdragen? Vermeld dan: Galina en Maria

Badkamer Angella

Angella en Volodja wonen met hun twee kinderen in een klein huisje, zonder badkamer en zonder stromend water. Volodja is zelf begonnen met de bouw van een badkamer, maar het geld ontbreekt. Wilt u helpen? Elk willekeurig bedrag is welkom!

Vermeld bij uw gift: Badkamer Angella

Huur samenkomstruimte

Roechama betaalt de maandelijkse huur van de kantoorruimte van Zhyttia, die tevens gebruikt wordt als samenkomstruimte. Daarnaast krijgen ook de vrijwilligers een kleine uitkering, omdat ze geen inkomen hebben.

Wilt u bijdragen? Vermeld dan: huur samenkomstruimte

Auto voor Vadiem en Gobica

Voor Vadiem ziet het er qua werk niet goed uit; zijn rug laat zwaar werk niet meer toe. Met het rijbewijs dat hij vorig jaar mocht halen dankzij een sponsor van Roechama zou hij goed zijn brood kunnen verdienen als hij een vervoersbedrijfje begon. Het is zijn droom een auto te hebben. Mirosha reageerde met: "Met die droom zul je wel sterven!" Omdat Gobica gehandicapt is, mogen ze zonder kosten een auto importeren. Voor 1500 euro zou hij in het bezit van een auto kunnen komen.

Wie wil hierbij helpen?

Vermeld dan: auto Vadiem

www.roechama.nl

Stichting Roechama

Stichting Roechama
Claes de Jongestraat 31
2957 AD Nieuw-Lekkerland

Tel: 0184-683478
E-mail: info@roechama.nl
IBAN : NL54 RABO 0362 4394 86
BIC : RABONL2U
KvK nr: 24358678
RSIN nr : 813093867

